

Een groene kerk?

Ruim baan voor de liefde

6

Een paus, een patriarch en een tafel ter inspiratie

'Maar dat liefdevolle perspectief is niet naïef.'

Dromen van een groene kerk

10

Gedachten tijdens en na een wandeling naar Parijs

'Je kunt niet zonder meer beweren dat de Bijbel een boek is over of door milieuactivisten.'

Is dat even schrikkelen...

13

24 uur extra:
laat ze niet zomaar voorbijgaan!

'Het wordt een pyjamadag!'

Zeven warmhartige weken

14

Aandacht in de veertigdagentijd

'Dat geldt natuurlijk ook voor de postbode'

Geld, Geweten en Kerk

16

Follow the money

'Het parochiekapitaal is niet uit de hemel komen vallen.'

En verder:

Van de redactie

Een groene kerk? 3

Column

Geheim 4

Parijs: de basis is gelegd

Genieten zonder consumeren is de kunst..... 5

Groene kerken beweging

Bestel een informatiepakket..... 18

ANBI & Kerkbalans

Over nut en toezicht 18

En dan nog dit

Quasimodo, Vastenactie, Lapland..... 22

Service

Berichten, agenda en colofon..... 23

De Achterkant

Laudato si' 24

Redactioneel

Een groene kerk?

Het is alweer de tweede helft van februari als dit blad bij u binnenvalt en het kan zomaar zijn dat u het, aan het begin van een heel vroege veertigdagentijd, toch buiten aan de tuintafel zit te lezen in wat weer een van de warmste winters ooit lijkt te worden. De kans is in ieder geval klein dat u geen tijd hebt om het te lezen, omdat er een elfstedentocht op de televisie is...

Ons klimaat verandert en daarmee onze wereld. En wij mensen zullen ook moeten veranderen, als we een gezonde wereld willen achterlaten voor onze kinderen, zoveel is nu wel duidelijk. Allang is 'duurzaamheid' niet meer het kooswoordje voor 'linksiges mensen', maar het beslissende woord in het gesprek als we die veranderingen onder ogen willen zien en serieus willen nemen.

In sommige opzichten speelt de kerk een opvallend grote rol in het debat rond duurzaamheid. Was het vorig jaar al patriarch Bartolomeus die zich in sterke woorden uitliet over de verantwoordelijkheid van de mens tegenover God in zijn omgaan met de schepping, in *Laudate si'* deed ook zijn vriend paus Franciscus hier een stevig boekje over open. In eigen land speelt de landelijke Oud-Katholieke Kerk een bescheiden voortrekkersrol via de Raad van Kerken om verschillende maatschappelijke partijen bij elkaar aan tafel te krijgen en zo het thema duurzaamheid van een broodnodige spirituele basis te voorzien. Jan Jorrit Hasseelaar doet daarover in dit nummer verslag.

Maar tegelijk komt de vraag op hoe dat dan plaatsgrijpt in lokale parochies. Emile Verhey en Louis Runhaar doen, volgens het beproefde

concept *follow the money*, een klein, onthullend onderzoek naar hoe 'groen' onze eigen kerk eigenlijk handelt, juist daar waar het pijn doet: in de portemonnee. Domineesdochter en theologe Noortje Blokhuis deed haar voeten spreken door als pelgrim een gedeelte van de *Climate Miles* naar Parijs te lopen en zette tegelijk haar hoofd aan het werk door Bijbelse ideeën op te duiken over het omgaan van de mens met de aarde waarop hij leeft.

We wensen u een mooie en betekenisvolle weg naar Pasen en doen daarom in 'de zeven warme weken' tenslotte wat praktische suggesties om van deze veertigdagentijd een hoopvolle en aandachtige tijd te maken

De redactie

Geheim

Column Leonie van Straaten

Dat ik van dansen houd, is geen geheim. Maar wat dit dansen inhoudt, is behoorlijk geheim. Een groot geheim zelfs, ook voor mij. Want als ik het Woord in beweging breng, ontstaat er een nieuwe eenheid tussen geest en lichaam. Dus eigenlijk tussen hemel en aarde: het dansen is fysiek, aards. Maar in de beweging van het lichaam bewegen hart en ziel. En dat leidt me binnen in een geheim van eenheid tussen lichaam en Geest.

‘Ja, ja’, zult u wel denken. ‘Beetje zweverig klinkt het wel.’ Dat vond ik zelf in het begin ook vaak. Totdat ik ontdekte dat ik alleen maar kan dansen met beide voeten op de grond, aards en fysiek. Niets geen zweverigheid dus! Iedere keer weer is juist dit een bijzondere ontdekking als mensen bij mij dansen: wie niet met beide voeten op de grond staat en zich toevertrouwt aan de beweging van het lichaam, zal weinig tot niets nieuws ontdekken. En het is nu eenmaal zo dat veel mensen het eng vinden om echt te bewegen met het lichaam, zij laten zich in het bewegen liever leiden door het hoofd en alle kennis die daarin verzameld is. Maar er is meer, veel meer te beleven als je je wel toevertrouwt. Dat is mijn ervaring en daarin sta ik niet alleen.

Zo bewegen en dansen staat niet los van ons geloof. Ik weet niet of Jezus gedanst heeft, maar ben wel geneigd om dit te geloven, want Hij is immers één naar lichaam en Geest. Hij is onze voorganger in het overwinnen van de dualiteit: het Woord is vlees geworden. En Augustinus deelt vast en zeker mijn vermoeden dat Jezus gedanst heeft, want hij looft de dans als hij schrijft: ‘O mens, leer dansen, anders weten de engelen in de hemel met jou niets aan te vangen.’

De heilige Geest danst in ieder die wil – heel aards en fysiek, maar met een groot potentieel: Gods liefde duurt eeuwig. Of anders gezegd: de heilige Geest danst duurzaam, tot in eeuwigheid. Ik vind het de hoogste tijd om ons bewegen in de kracht van de heilige Geest te hertalen en duidelijker in de wereld te bewegen. Niet door het geheim van de dans tussen hemel en aarde te ontcijferen, want dat kan geen mens, maar door het te aarden en te delen – dát kunnen we wel. Doet u mee?

Leonie van Straaten
www.hetwoordinbeweging.nl

Parijs

De basis is gelegd

Aartsbisschop Joris Vercammen

De klimaatop in Parijs is het succes geworden waarvan haast niemand van te voren durfde te dromen. De wereld lijkt vaak te complex en mensen te verschillend om nog te geloven dat het mogelijk is om tot een gezamenlijke aanpak van problemen te komen. Toch lijkt daarvoor in Parijs een sterke basis gelegd te zijn. Bijna 200 landen ondertekenden samen een bindend akkoord. Daarbij wordt ook afgesproken hoe de solidariteit tussen arme en rijke landen op het punt van klimaatbeheersing moet georganiseerd worden. Het is menens met het beperken van de CO2-uitstoot. We mogen de Nederlandse klimaatonderhandelaar, Michel Rentenaar, feliciteren met zijn werk waarop hij terecht trots mag op zijn.

We hebben als kerken veel aandacht besteed aan deze top. We hadden de klimaatloop in Utrecht op 24 oktober georganiseerd door OIKOS en enkele dagen later de InspiratieTafel, door de Raad van Kerken en de Oud-Katholieke Kerk samen georganiseerd. Onder de gesprekspartners van die laatste bijeenkomst bevond zich Michel Rentenaar. Telkens werd benadrukt dat de klimaatproblematiek naast een technisch, ook een moreel probleem is. Jan Peter Balkenende benadrukte dat eens te meer aan de InspiratieTafel.

Excarnatie

Het centrale probleem is dat we de aarde losgekoppeld hebben van de hemel en dus van haar ziel beroofd. In plaats van in de incarnatie te geloven

– dat wil zeggen Gods intieme betrokkenheid op de schepping – zijn we de weg van de ex-carnatie opgegaan (Ivan Illich). Ons probleem is de valse mythe die ons verkeerdelijk doet geloven dat wij alleen en autonoom toonaangevend in de schepping zijn. We hebben behoefte aan een alternatieve mythe. Centraal in die mythe staan de onderlinge afhankelijkheid van mensen en de dankbaarheid om onze aarde die we kunnen maken tot een huis voor allen. Eigenlijk is er geen andere optie dan deze, tenzij we met zijn allen ten onder willen gaan. Want zoveel is zeker: dat er geen mens uiteindelijk overblijft op een aarde die onleefbaar geworden is. Voor deze alternatieve mythe is in Parijs de basis gelegd. Er wordt over onze aarde opnieuw gesproken in termen van zorgzaamheid. We zijn beheerders van wat we ontvangen hebben en waarvoor we een verantwoordelijkheid hebben om het door te geven aan volgende generaties als een huis waar goed om leven is. Zo stijgen we boven onszelf en boven onze egocentrische gerichtheid uit. Dat heeft grote gevolgen: niet alleen voor het klimaat, maar ook voor de samenleving. Misschien moeten we de hoop op vrede in de wereld ook nog maar niet opgeven!

Startpunt

De InspiratieTafel legde de nadruk op het feit dat niet alleen regeringen verantwoordelijk zijn voor het klimaatprobleem, maar dat het een gezamenlijke verantwoordelijkheid is van beleidsmakers, industrie, onderwijs, onderzoek, de kunsten,

religie en samenleving. De klus is natuurlijk nog niet geklaard met zo een mooi akkoord als dat van Parijs. Het is een startpunt, vooral ook om zelf onze verantwoordelijkheid als burgers te nemen. Want de klimaatproblematiek verraadt een levenswijze die wij allen in min of meerdere mate delen met elkaar. Uiteindelijk betreft dit de wijze waarop mensen in het leven staan en dat heeft alles met ons religieus bewustzijn te maken. Eerst al in algemene zin: religie als het bewustzijn in verbondenheid te leven. Vervolgens ook in meer specifiek christelijke zin als geloof in Gods liefde die gestalte krijgt in de gave van de schepping.

Genieten zonder consumeren

Ik herinner me hoe de Oecumenische Patriarch Bartolomeüs vorig jaar in onze kathedraal een lezing hield over onze omgang met de schepping. Hij schetste de contouren van een leven-in-verbondenheid. Het komt erop aan te streven naar 'een hart vol ontferming, dat brandt van liefde voor heel de schepping, voor mensen, vogels, beesten en demonen – voor al Gods schepselen', zoals Isaac de Syriër het zei in de 7e eeuw.

Het is dus een kwestie van meer ontvankelijkheid en beschouwing, van ruimhartigheid en dankbaarheid. Eigenlijk dus een kwestie om meer van het leven te genieten. Genieten, ja - zonder te consumeren: dát is de kunst! Want gulzigheid maakt elk feest kapot. Maar met Parijs is dat feest dan toch een stap dichterbij gekomen.

Ruim baan voor de liefde

Juist in tijden van angst en Apocalyps

Jan Jorrit Hasselaar

'Oeps, de blik van Jezus', denkt de cartoonist. 'Mag je die wel tekenen?' Ze besluit het toch te doen en gaat verder met haar cartoon van de InspiratieTafel rondom de encycliek *Laudato Si'* over klimaatverandering en duurzame ontwikkeling van paus Franciscus. Ze kijkt nog eens over haar tekening heen naar de prachtige duinen bij Scheveningen rondom het drinkwaterbedrijf Dunea, dat zijn locatie beschikbaar heeft gesteld.

In deze bijdrage geef ik een impressie van een bijzonder event, de InspiratieTafel. Een voor veel mensen nieuw model van samenkomen, dat breed wordt gewaardeerd. Een event waar ook paus en patriarch aan het woord komen. Vanuit de blik van Jezus bieden zij een alternatief van liefde en vreugde voor de sfeer van angst en Apocalyps, die vaak rondom milieuvragen hangt. Dit alternatief vertrekt vanuit een liefde die kosmisch is, alles en iedereen omvat. Dat mag wat vaag klinken, zeker in onze westerse context, maar is het verkennen en serieus nemen meer dan waard. Zeker in een wereld waar liefde dikwijls afwezig lijkt, zegt de blik van Jezus: 'en toch...'

InspiratieTafel

Op 28 oktober, tussen het verschijnen van de encycliek van paus Franciscus op 18 juni en de klimaattop in Parijs van 30 november tot 11 december 2015, wordt voor de tweede keer een InspiratieTafel gehouden met hoge vertegenwoordigers van bedrijfsleven, overheid, media, religie,

ngo's, wetenschap, jongeren en onderwijs. De eerste InspiratieTafel was tijdens het bezoek van Patriarch Bartholomeus in 2014 en ging over voedsel. Deze keer gaat het over klimaatverandering. Het debat rond dit thema is hevig verdeeld. Juist daarom organiseerden de Oud-Katholieke Kerk en de Raad van Kerken in Nederland opnieuw een Tafel. Immers, aan een InspiratieTafel is er ruimte voor conflicterende inzichten, verschillen en belangen. Iedereen mag er zitten zoals hij of zij is, onder de voorwaarden van respect en een luisterend oor voor de ander. Tegelijkertijd kijken de aanwezigen samen naar dilemma's van de andere betrokken partijen, onderzoeken hun eigen en een gedeeld perspectief en vieren ze het leven. Ieder wordt ook uitgenodigd om actief te participeren en niet achterover te gaan leunen. We zitten immers allemaal in hetzelfde schuitje, zou de patriarch later zeggen.

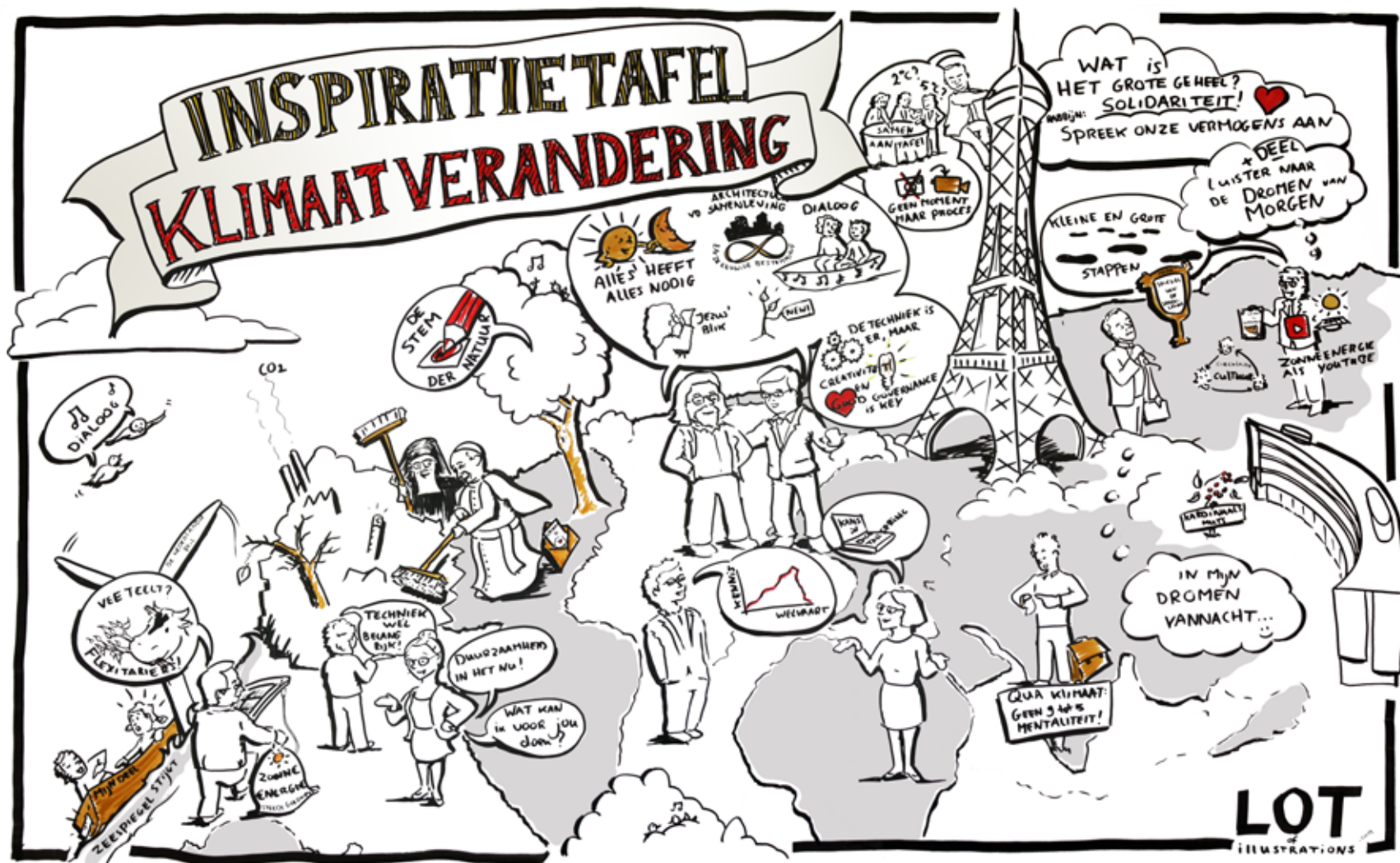
Beeldenstorm

Patriarch Bartholomeus opent de InspiratieTafel met een videoboodschap. Hij stelt dat klimaatverandering een gezamenlijk probleem is en dat het aan ons is om daar goed mee om te gaan. Vervolgens houden we een 'beeldenstorm' om het gesprek met zoveel verschillende partijen beter te laten verlopen; de aanwezigen spreken elkaar niet dagelijks, maar hebben wel beelden van elkaar. Beelden die een vruchtbare ontmoeting in de weg kunnen staan. Daarom: hoe denken de media eigenlijk over religie? Hoe denken jongeren over de overheid? En hoe denkt het bedrijfsleven eigenlijk over

ngo's? Juist om samen verder te komen is het van belang om zich bewust te worden van (gesneden) beelden. In het gesprek neemt een rabbijn als eerste het woord, terwijl een vertegenwoordiger uit de islamitische gemeenschap nog wat op de achtergrond blijft. De preses van de Protestantse Kerk in Nederland is gespreksleider van een klein groepje, evenals de directeur duurzaamheid van Royal Haskoning en de directeur duurzaamheid van de Rabobank. De vertegenwoordiger van Shell heeft de encycliek helemaal gelezen en geeft een reactie op de lezing van professor Erik Borgman over de encycliek, evenals Teun Bokhoven, betrokken bij het energie-akkoord. Aan de Tafel is de journalist van het NRC constructief kritisch over een lezing van de internationale klimaatexpert Pier Vellinga. Jongeren van universiteit, hoge- en middelbare school gaan vrolijk en onbevangen in gesprek met Jan Peter Balkenende. Plenaire gesprekken, gesprekken in kleine groepjes, een excursie, een mooie borrel en ook nog het gezongen Zonnelied van St. Franciscus. De Nederlandse klimaatgezant Michel Rentenaar sluit af met de laatste stand van zaken met betrekking tot de klimaatop in Parijs.

Tweede Kamer

's Avonds, de InspiratieTafel is voorbij, neemt een politicus het woord in de Tweede Kamer: 'Voorzitter, ik sluit af. Vandaag was ik bij een InspiratieTafel klimaatverandering, georganiseerd door de Raad van Kerken en de Oud-Katholieke Kerk, met vertegenwoordigers van kerken, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven, media, jongeren én

de politiek. Een paar dingen heb ik daar meegekregen, bijvoorbeeld: laten we niet teveel focussen op techniek, maar maak ruimte voor ethiek. Het gaat óók over het verdelen van schaarste. Over een andere manier van kijken naar onze economie. Het is de paus die in *Laudato Si'* oproept tot een ecologische bekering.'

De volgende ochtend eenzelfde soort boodschap van de Rabobank op Radio 1, even tussen de kwartaalcijfers van Shell door. 'We blijven allen hoop

zaaien', liet de Rabobank weten. Nog geen twee weken later is Parijs volop in het nieuws.

Parijs

Dan, op 13 november, richten de ogen van de wereld zich op Parijs vanwege de afschuwelijke aanslagen. Het doet de komende klimaatop in dezelfde stad van 30 november tot 11 december bijna vergeten. Als we er dan toch iets over horen, dan is het 'code oranje', 'nu of nooit', 'vijf voor

twalf', zo niet 'vijf over twaalf'. De Franse cultuurfilosoof Pascal Bruckner stelt dat ecologische vraagstukken als klimaatverandering gedomineerd worden door dit soort denken in termen van angst en Apocalyps. De kans is groot dat dit alleen maar toeneemt, als de top in Parijs de hooggespannen verwachtingen niet waar kan maken. Zonder de urgentie en onzekerheid rondom het vraagstuk te ontkennen laat paus Franciscus een ander geluid horen en stelt vreugde en liefde tegenover angst

en Apocalyps. Hij beschrijft daarmee de blik van Jezus, die de volheid van God aanwezig ziet in heel de schepping. Dit mag wat onwennig overkomen. Het is niet voor niets dat de orthodoxe metropoliet John van Pergamo zijn presentatie bij de encycliek *Laudato Si'* begint met de vraag: 'Wat heeft ecologie met theologie te maken?' De meest senior adviseur van de patriarch stelt dat er in conventionele theologieboeken en academische opleidingen van zowel katholieken, orthodoxen als protestanten - en oud-katholieken zullen hier geen uitzondering op vormen - nauwelijks aandacht is voor ecologie. De blik van Jezus die de paus beschrijft, maakt daar echter wel ruimte voor.

Anders leren kijken

Volgens de paus is het noodzakelijk dat we anders leren kijken naar onze verhouding tot de natuur. De rode lijn van zijn encycliek wordt gevormd door de onderlinge afhankelijkheid van alle dingen

en door de liefde die ons dat leert inzien. De paus wijst erop dat alle schepselen dezelfde vader hebben en dat ze daardoor van elkaar kunnen houden met een vaderlijke liefde. (*Laudato Si'* 228) We moeten opnieuw beseffen dat we elkaar nodig hebben. De liefde van God opent daarvoor onze ogen. De encycliek pleit dan ook voor een beschaving van liefde, die heel de samenleving doordeseemt (*Laudato Si'* 231). De mens staat niet los van of boven de natuur, maar is er tot in de fijnste vezels mee verbonden. Het probleem is dat we de natuur vaak negeren, zeker als het de vormgeving van economie en maatschappij betreft. De paus stelt dat de liefde ons steeds nieuwe ogen geeft om dat te veranderen. Ogen die de natuur niet alleen als instrumenteel willen zien, maar juist onze verbondenheid met de natuur willen waarnemen. Ogen die nieuwe wegen kunnen ontwaren. Die liefde inspireert een transformatie naar een wereld waarin mens, dier, boom en plant deel uitmaken van eenzelfde gemeenschap,

'een gemeenschappelijk huis' zoals de ondertitel van de encycliek van de paus luidt. Liefde. Niet zoetsappig of romantisch, maar een politieke, economische en sociale kracht, die samenlevingen en economieën kan inspireren en veranderen.

Het perspectief van de encycliek staat haaks op de heersende logica, waarin de natuur enkel gecontroleerd wordt en alleen gezien wordt als een fenomeen waartegen we ons moeten beschermen; denk aan het tegen steeds hogere kosten alsmar verhogen van onze dijken.

Niet naïef

Maar dat liefdevolle perspectief is niet naïef. Ook in de economie komen we dergelijke opvattingen tegen, denk bijvoorbeeld aan initiatieven als het rapport Samenwerken met water van de Tweede Deltacommissie onder leiding van professor Cees Veerman. Er zijn legio voorbeelden van dergelijke ontwikkelingen in het groot en in het klein.

Allemaal aanzetten waarbij eerst een stap achteruit wordt gedaan om anders te leren aankijken tegen de relatie tussen mens en natuur. Dat opnieuw leren kijken vraagt volgens de paus om een lerende samenleving, die met vallen en opstaan verder komt. In Bijbelse termen duurt het veertig jaar in de woestijn voordat de mens haar of zijn eigen beelden herzien heeft en van daaruit opnieuw heeft leren handelen in economie en samenleving. Een dergelijke lerende samenleving leert allereerst dat deze vragen samen aangepakt moeten worden. De paus laat hiervan een inspirerend voorbeeld zien.

The Tablet, het internationale katholieke nieuwsblad, stelt op 4 juli 2015, dat één van de meest verbazingwekkende aspecten van *Laudato Si'* de rol van Patriarch Bartholomeus betreft. Veel thema's van de ecologische visie van de patriarch keren terug in de pauselijke encycliek. Met name John Chryssavgis, één van de voornaamste adviseurs van

de patriarch en spreker tijdens het 31e Internationaal Oud-Katholieken Congres en de viering van 125 jaar Unie van Utrecht in 2014, is betrokken geweest bij een uitgebreide uitwisseling. Het is lang geleden dat een document met een dergelijke oecumenische kracht het licht heeft gezien.

Wees niet bang

Overigens past het wel bij de weg die paus en patriarch samen bewandelen. In 2014 vierden paus en patriarch in de Heilige Grafkerk te Jeruzalem dat hun zusterkerken sinds vijftig jaar weer met elkaar in gesprek zijn. Dit na een diepe kloof van zo'n duizend jaar. In de Heilige Grafkerk, op de plaats waar de engel bij het lege graf tegen de vrouwen zei: 'Wees niet bang', herhaalt de patriarch deze woorden. Hij roept op niet bang te zijn op de weg naar full communion. In een interview met *La Civiltà Cattolica* (april 2015) zegt de patriarch dat de huidige tijd en zijn uitdagingen, misschien

nog wel meer dan vijftig jaar geleden, vragen om verzoening van de kerken. Hij zegt vervolgens dat er echter ook nu al veel is dat samen gedaan kan worden als antwoord op de prangende vragen van de maatschappij, zoals die met betrekking tot de klimaatverandering.

Paus en patriarch trekken samen op om ruim baan te maken voor de kosmische liefde, die inspirerend werkt op een transformatie waarin mens, dier, boom en plant deel uitmaken van dezelfde gemeenschap: een gemeenschappelijk huis. Geloof in die liefde creëert een perspectief van hoop, om het maar te zeggen met het loflied uit 1 Korinthe 13. De drijvende kracht achter deze transformatie is dan niet langer angst of urgentie, maar leren kijken met de liefdevolle blik van Jezus, wat resulteert in creativiteit, verbinding, vreugde en groei.

Jan Jorrit Hasselaar is econoom en theoloog en voorzitter van de werkgroep Ecologische Duurzaamheid van de Raad van Kerken in Nederland.

Dromen van een groene kerk

The Climate Miles

Noortje Blokhuis

In december 2015 vergaderde de klimaatop in Parijs. Het doel was het bereiken van een nieuw klimaatakkoord, waarbij gestreefd werd naar een beperking van de opwarming de aarde tot maximaal twee graden in de komende tijd. In de aanloop naar deze bijeenkomst van de leiders van meer dan 190 landen organiseerde Urgenda een wandeltocht richting Parijs: *The Climate Miles*. Voor dit initiatief liep een groep wandelaars onder leiding van Marjan Minnesma in dertig dagen van Utrecht naar Parijs. Ik liep een aantal dagen mee, want duurzaamheid en klimaatopwarming zijn onderwerpen die me veel bezighouden.

Urgenda is een organisatie voor duurzaamheid en innovatie. In 2015 heeft Urgenda actie ondernomen tegen de Nederlandse Staat, omdat er volgens Minnesma door de regering niet voldoende aandacht werd besteed aan klimaatverandering. De zaak is in juni gewonnen door Urgenda en de mede-eisers, en de staat werd opgedragen om

meer en effectievere acties te ondernemen om het aandeel in de mondiale uitstoot te beperken. Afgelopen najaar heeft het kabinet een hoger beroep aangekondigd.

Naast de klimaatzaak is *The Climate Miles* een initiatief geweest waarmee Urgenda veel publiciteit heeft bereikt. Iedereen kon meelopen, voor een dag of voor langere tijd. In de maand november werd dagelijks een korte impressie van de afgelopen dag uitgezonden op NPO2. De totale afstand bedroeg zo'n 580 kilometer en elke dag haakten enkele tientallen mensen aan.

Ik heb geprobeerd mijn deelname aan (een gedeelte van) deze wandeltocht te beleven als een pelgrimage, een tocht van bezinning. Het werd een zoektocht naar zingeving, gesymboliseerd door mijn gang over gasfalteerde wegen en modderpaadjes. Het lopen en het zoeken gingen hand in hand en het was soms zwaar, maar op andere momenten verrassend inspirerend en stimulerend.

Onverenigbaar

Twee levensbeschouwelijke inspiratiebronnen stonden voor mij centraal: het gereformeerde geloof waarmee ik ben grootgebracht en de idealen van DWARS, de Groenlinkse jongeren, waarvan ik sinds dit najaar bestuurslid ben. Twee ogenschijnlijk onverenigbare wereldbeelden. Conservatief versus progressief, recht in de leer versus vrijzinnig en afgezonderd van de wereld versus midden in de wereld. De meeste gereformeerde christenen moeten niet veel hebben van progressieve politiek en andersom wordt onder de Groenlinkse jongeren soms wat argwanend naar religie gekeken. Ik begrijp die argwaan en ik ervaar die kloof heel bewust. En toch laten de kerk en vooral de Bijbel mij niet los. Ik heb theologie gestudeerd en ben gespecialiseerd in Bijbelwetenschappen, met een focus op het Oude Testament. De Bijbel vind ik een prachtig boek en hoewel ik hem niet meer lees zoals mijn gereformeerde opvoeding mij dat heeft geleerd, zoek ik er nog steeds naar inspiratie en, vooruit, richtlijnen voor mijn leven in.

De Bijbel en duurzaamheid

Nu is de Bijbel in heel andere tijden geschreven en reageren de auteurs van de Bijbelboeken op problemen die zij waarnamen in een heel andere maatschappij dan de onze. Klimaatopwarming is een probleem van de laatste eeuw(en) en de uitputting van de aarde hangt samen met overbevolking en industrialisatie en was dus voor de Bijbelschrijvers niet aan de orde. We kunnen Bijbelteksten niet één op één overnemen naar de context waarin wij leven en in Exodus 20 staat niet 'Gij zult geen 130 rijden', in Deuteronomium 22 wordt niet aangespoord tot een goede isolatie van je huis (wel tot hekjes om je dak zodat er niemand vanaf kan vallen) en Paulus schrijft nergens 'eet uw vlees met mate'.

Toch blijken de Bijbel en mijn groene en linkse idealen elkaar helemaal niet te hoeven bijten. Tijdens en na mijn wandeltocht naar Parijs ben ik daar meer en meer achter gekomen. Zo was ik laatst bezig met een exegese over Numeri 13 en 14, het bekende verhaal over de twaalf verspieders. Het viel me op hoe scherp daar het contrast wordt getekend tussen het beloofde land ‘van melk en honing’, een land met een overvloed aan fruit, en Egypte... met zijn vleespotten! De vruchtbaarheid van het beloofde land wordt niet uitgedrukt in vlees, maar in melk, honing en fruit. En het begint eigenlijk al veel eerder, in Genesis 1, in de volgorde van de scheppingsdagen: God maakt eerst de zeeën, de planten en de dieren en tenslotte de mens.¹

Klimaatopwarming is natuurlijk niet de enige focus van een duurzame leefwijze. Duurzaamheid is veel breder dan dat. Een goede omgang met de aarde, met mens en dier vallen daar ook onder. In

het Oude Testament staan de wetten van Israël, die aangeven hoe de Israëlieten met elkaar, maar ook met de aarde én de dieren moeten omgaan. Zo lezen we in Deuteronomium het volgende:

Als u ziet dat een ezel of rund van een ander op straat onder zijn last bezwijkt, mag u niet werkeloos toezien. Help hem het dier weer op de been te krijgen. (Deut. 22:4, NBV)

Als u onderweg toevallig een vogelnest vindt in een boom of op de grond, een nest waarin een vogel op haar jongen of haar eieren zit, dan moet u het moederdier zelf ontzien als u het nest mocht uithalen. De jongen mag u meenemen, maar de moeder moet u in elk geval laten gaan. U zult er wél bij varen, een lang leven zal u beschoren zijn. (Deut. 22:6-7, NBV)

En in Leviticus staan regels over hoe het land bewerkt moet worden. Een opvallende regel is

dat het land maar zes jaar achter elkaar ingezaaid mag worden, om in het zevende jaar volstreekte rust te krijgen (Lev. 25). Dit jaar is een sabbatsjaar, waarin het land de tijd krijgt om te herstellen. Elk zevende sabbatsjaar moest Israël een jubeljaar houden. In dat jaar worden alle onderlinge schulden kwijtgescholden en keert iedere familie terug naar zijn eigen land. Er wordt dan helemaal niet gezaaid, het jubeljaar geldt als een rustjaar. Het is maar de vraag of deze regel ook daadwerkelijk is uitgevoerd, maar de teksten in Leviticus herinneren Israël eraan dat het land niet uitgeput mag worden en dat de onderlinge machtsverhoudingen niet scheef mogen komen te liggen.

Mijn afstudeerscriptie ging onder andere over het boek Jona. In dat boek krijgt de profeet Jona de opdracht om Nineve te waarschuwen dat het over veertig dagen verwoest (er staat: omgekeerd) zal worden. De koning en inwoners van Nineve tonen berouw en God bedenkt zich. Als Jona merkt dat God zijn dreigement niet nakomt, is hij boos. Maar God legt Jona uit dat hij geeft om de stad en haar inwoners. Het boek eindigt met de woorden: *Zou ik dan geen verdriet hebben om Nineve, die grote stad, waar meer dan honderd-twintigduizend mensen wonen die het verschil tussen links en rechts niet eens kennen, en dan nog al die dieren?* (Jona 4:11, NBV) God vindt het niet alleen verdrietig om de mensen van Nineve te vernietigen, maar hij geeft ook om de dieren! Zoveel zelfs, dat het de laatste woorden van het boek zijn: en dan nog al die dieren...

Het koninkrijk van God

Wat ik altijd erg jammer vind, is als christenen de aarde als een tijdelijke verblijfplaats onderweg naar de hemel ervaren. Voor sommige – maar gelukkig niet alle – christenen heeft duurzaamheid geen urgentie omdat wij hier slechts als pelgrims te gast zijn. De aarde? - die is toch al verloren en God bouwt voor ons aan een nieuwe toekomst. Een tijd

// De huidige schepping is geen vergissing(!)

lang werden deze gedachten ook gesteund door nieuwtestamentische exegeten. Als Jezus over het koninkrijk van God of het koninkrijk der hemelen spreekt, dan doelt hij op een verre toekomst en als Paulus over opstanding en nieuw leven schrijft, dan heeft hij het over een leven na de dood, dachten wij lange tijd.

In de laatste decennia heeft er binnen de nieuwtestamentische wetenschap een wending plaatsgevonden. N.T. Wright bijvoorbeeld heeft veel geschreven over het koninkrijk van God in deze wereld. Het geloof in een leven na de dood heeft directe invloed op wat we geloven over het leven voor de dood. Het koninkrijk van God is 'de soevereine heerschappij van God... die volgens Jezus in de huidige wereld, de 'aarde' ingebroken is en nog inbreekt.'² De huidige schepping is geen vergissing(!) en is ook niet mislukt; God is koning over de aarde zoals die nu is! Het verhaal van de evangeliën, zegt Wright, is 'het verhaal van het koninkrijk van God dat op aarde zoals in de hemel [zie het Onze Vader] gelanceerd wordt, en zodoende een nieuwe toestand geeft waarin de macht van het kwaad definitief verbroken is, de

nieuwe schepping definitief een aanvang neemt en Jezus' volgelingen de opdracht krijgen en toegerust worden om die overwinning en dat begin van de nieuwe wereld in praktijk te brengen.'³ 'Project aarde' is niet afgeschreven en de opstandingskracht van Jezus heeft al invloed, hier en nu.

Moeilijke teksten

Natuurlijk zijn er ook teksten in de Bijbel die me prikkelen of zelfs frustreren. Als Abraham het gebod krijgt om 'vruchtbaar en talrijk' te worden (Gen. 9:7), dan lees ik dat niet als gebod voor deze tijd om zoveel mogelijk kinderen te krijgen; dat gebod lijkt me inmiddels meer dan voldoende uitgevoerd te zijn. Zo heb ik ook moeite met de teksten over rituele slacht (Ex. 29). In het Nieuwe Testament wordt een kudde varkens het ravijn in gejaagd (Matt. 8) en een vijgenboom vervloekt, omdat hij geen vruchten heeft (Matt. 21). Je kunt niet zonder meer beweren dat de Bijbel een boek is over of door dierenliefhebbers en milieuactivisten.

Mijn droom van een groene kerk

Maar voor mij gaat steeds meer dat grote verhaal

leven, het verhaal van een God die *dé* aarde niet opgeeft en van ons vraagt om daar goed voor te zorgen. Ik droom van een groene kerk waarin steeds meer mensen de aarde en deze werkelijkheid de moeite waard gaan vinden en niet als opgegeven beschouwen. Zulke mensen kwam ik tegen tijdens mijn pelgrimage naar Parijs, in een niet-kerkelijke omgeving. Maar ik zie gelukkig ook in steeds meer kerken dat duurzaamheid en geloof in het grote verhaal hand in hand kunnen gaan en elkaar kunnen versterken. Wat mij betreft krijgt de kerk nog eeuwenlang om dat verhaal te ontwikkelen en de aarde door te geven aan volgende generaties.

1 In het kader van de campagne van de Remonstranten hangen er op dit moment posters door heel Nederland met de tekst: 'Mijn God maakte eerst de dieren.'

2 N.T. Wright, *Verrast door hoop*, pag. 208.

3 Idem, pag. 212.

Op 3 januari was Noortje Blokhuis te gast in het programma 'De Pelgrim' van IKON/EO. Hier kunt u deze aflevering terugzien:

www.eo.nl/geloven/programma/de-pelgrim/aflevering-detail/aflevering/parijs-20160103t223500/

29 FEBRUARI
EEN DAG OM ALLES
TE DOEN
WAAR JE
DE AFGELOPEN
4 JAAR
GEEN TIJD VOOR HAD

Loesje

Postbus 1045
 6801 SA Arnhem
 www.loesje.nl

Is dat even schrikkelen...

Een dag die er mag zijn

Inge van Maaren

2016

kan worden gedeeld door vier en dat biedt ons een bonus van vierentwintig uur. Hebben wij de laatste drie jaar ons leven kunnen leven in 365 dagen, aan dit nieuwe jaar wordt een extra dag toegevoegd. Wat als je op die extra dag een groot kruis in je agenda zet en 29 februari niet laat opgaan in de normale gang van zaken? Ho ho, hoor ik u zeggen, 't is gewoon een maandag, hoor! Ik word wel op mijn werk verwacht, de boodschappen komen niet vanzelf in huis en ons koor repeteert altijd op maandag.

En toch, de vraag over de schrikkeldag leg ik voor aan anderen. 'Wat klinkt dat fijn, een extra dag,' verzucht de een. 'Ondanks een nu nog volledig ongevolde agenda op 29 februari wordt deze dag waarschijnlijk al snel bedolven onder een tsunami

aan universiteitswerk, verplichtingen en niet te vergeten als maandag zijnde de nieuwe sores van een week hard studeren, werken en borrelen. Maar stel je eens voor dat die dag al die verplichtingen niet kende. Dat er geen papers geschreven hoefden te worden of deadlines waren. Wat zou dat dan mooi zijn, zo'n extra dag. Zo'n dag waarin je hoge verwachtingen van jezelf hebt; je gaat leuke dingen doen, vrienden opzoeken, je administratie toch nog op orde maken en iedereen braaf terugmailen. Natuurlijk wordt het niet zo'n dag. Het wordt een pyjamadag. Zo'n dag waarop je je niet verder begeeft dan je oncharmant oude slaaplegging. Op zo'n dag maakt het niet uit dat je je risotto direct uit de pan eet omdat je te lui bent voor de afwas, je studieplannen een dag versloffen en je stiekem toch veel te laat in bed eindigt. Zo'n dag waarvan je al liggend in bed denkt: 'Wat heb ik toch heerlijk niks gedaan'. Want ja, ook die dagen zijn nodig in het leven.'

Een ander reageert: 'Elke dag voel ik de onrust die me uitdaagt om een nieuw avontuur te beginnen, maar ik weet de weg nog niet. En wat zou ik die

weg graag weten! Ik kan mijn extra dag inzetten om extra veel te bidden, schichtig zoekend naar het Licht dat me verder brengt. Maar zo werkt het niet met God, is mijn ervaring. Hij laat zich niet vangen op een door mij uitgekozen dag, ook niet op een schrikkeldag. Dus ik loop maar rustig door, stapje voor stapje. Dan kom ik vast wel uit waar ik wezen moet.'

Nog een ander: 'Hmmm. Hou ik de tijd voor mijzelf of zal ik juist die uren aan een ander besteden? Ik heb wel het gevoel dat die extra dag kostbaar is en goed benut moet worden. Niet nuttig dat er een to-do-lijstje afgevinkt kan worden, maar dat wat gekozen is om te doen iets goeds toevoegt aan het leven. Zo'n dag mag niet door je vingers glippen. Grappig eigenlijk, want zo zou je ook met niet-schrikkeldagen kunnen omgaan. Toch?'

Wat zou u doen (of laten) in vierentwintig uur extra? En dan, een stap verder en concreter: gaat u ervoor op maandag 29 februari aanstaande? Een speelse gedachte wordt opeens een boeiende uitdaging.

De zeven weken van Warmhartigheid

Als u dit blad krijgt, is de veertigdagentijd al even onderweg. Maar toch willen we als redactie de kans niet voorbij laten gaan om wat ideeën aan te reiken om van deze tijd een duurzame tijd te maken. Vaak gaat het in deze tijd voor Pasen om de zeven werken van barmhartigheid: de hongerigen te eten en de dorstigen te drinken geven, de naakten kleden, de vreemdelingen een plaats geven, de zieken verzorgen, de gevangenen bezoeken en de doden begraven. Allemaal zaken die alleen lukken bij mensen met een warm hart voor anderen. Barmhartigheid en warmhartigheid zijn dan ook synoniem. En als we ze terugbrengen op één noemer, dan is dat het woord **aandacht**. Voor de ander, voor jezelf en voor de aarde. Dus: zeven tips voor een aandachtige veertigdagenperiode. Op naar Pasen!

De redactie

Tijd voor barmhartigheid

Mijn (stok)oude tante in Den Haag opzoeken. Eindelijk eens een afspraak maken met die

vage vriendin die haar man verloren heeft. Die zieke ex-collega bellen om te vragen hoe het

10 met hem gaat. Ik ben het steeds van plan, maar kom er niet aan toe. Geen tijd. Deze week niet.

11 Misschien volgende week. Tijd voor barmhartigheid. Tegenover anderen, maar ook tegenover

12 mezelf. Want het gaat om waardevolle contacten en voor je het weet is het te laat.

13
Adrie

14 Verras de krantenbezorger

15 Zes dagen in de week, voor ik één oog open heb, zorgt hij voor een blad op de mat.

16 Hoe aardig zou het zijn die bezorger te verrassen met een bedankje aan de deurknop?

17 Dat geldt natuurlijk ook voor de postbode. En koop je de straatkrant, betaal dan eens minstens

18 het dubbele. Die goede doelenpersoon aan de telefoon sta je te woord met aandacht. Zo komen

19 we eigenlijk voortdurend mensen tegen die we kunnen verrassen met gulle aandacht.

20
Inge

21 Een weekje vegetarisch

22 Dierenliefhebber of niet, eet eens een week lang vegetarisch. Scheelt leed, scheelt water,

23 scheelt CO2 en is echt niet moeilijk. En dat zeg ik als iemand die houdt van een goed stuk vlees.

24 Vegetarisch betekent niet: koken zonder vlees, maar zo koken dat je het vlees niet mist. Voorwaar, ik

25 zeg u: niets is onmogelijk, zolang je maar een goede handleiding hebt. Persoonlijke favoriet:

26 'Lekker Vegetarisch' van I. van Blommestein. Namens de dieren: graag gedaan.

27
Louis

<p>28</p> <p><i>Één voor de prijs van twee</i></p>	<p>6</p> <p><i>Zebrapad</i></p>	<p>13</p> <p><i>Op bezoek en langs het strand</i></p>	<p>20</p> <p><i>Aandacht, aandacht</i></p>
<p>29</p> <p>Simpel: je hebt ergens een kop koffie gedronken en als je gaat betalen, vraag je om je een extra</p>	<p>7</p> <p>Ze stond wat verloren op de stoep bij het zebrapad, leunend op haar stok. De auto's en brommers</p>	<p>14</p> <p>Ik neem mij voor om, in het bejaardenhuis waar ik werk, elke ochtend als ik er ben, naar een bewoner</p>	<p>21</p> <p>Ieder mens heeft wel behoefte aan aandacht en zorg, speciaal als hij/zij in een moeilijke</p>
<p>1</p> <p>koffie in rekening te brengen. De volgende persoon die het etablissement betreedt en ook een</p>	<p>8</p> <p>reden gewoon door. Ik nam haar bij de arm en zei: 'Kom, ik zal u even helpen'. We liepen.</p>	<p>15</p> <p>toe te gaan die ik eigenlijk niet zo goed ken - of die gezegd heeft dat-ie eigenlijk geen contact</p>	<p>22</p> <p>periode verkeert. Geef je aandacht aan zo iemand. Wees warmhartig. Dat kan al heel in het klein</p>
<p>2</p> <p>koffie bestelt, krijgt het gratis. Zomaar. Het zal de wereld niet veranderen, maar je tovert bij iemand</p>	<p>9</p> <p>Aan de overkant trok ze zich los en begon me uit te foeteren: het was helemaal niet</p>	<p>16</p> <p>wil - met hem of haar bij een kopje koffie over de leukste gebeurtenis van de afgelopen week</p>	<p>23</p> <p>en het kost vrijwel geen moeite. Stuur een week lang iedere dag aan iemand anders</p>
<p>3</p> <p>vandaag een grote glimlach op zijn gezicht en laat merken dat er wel degelijk engelen bestaan.</p>	<p>10</p> <p>de bedoeling om over te steken. Misschien handig om eerst je licht op te steken voordat je</p>	<p>17</p> <p>te praten en te proberen daar wat mee te doen. En: met mijn man een</p>	<p>24</p> <p>een persoonlijk bericht om hem of haar te bemoedigen. En vergeet niet om op die dag ook de</p>
<p>4</p> <p>Naar gelang van draagkracht kun je voor koffie ook ieder ander item van de menukaart invullen...</p>	<p>11</p> <p>ondoordacht in actie schiet om anderen van dienst te zijn.</p>	<p>18</p> <p>lange wandeling door de duinen naar het strand maken, zelfs al het hard waait.</p>	<p>25</p> <p>tijd te nemen om voor die persoon te bidden of een kaarsje te branden.</p>
<p>5</p> <p>Dio</p>	<p>12</p> <p>Emile</p>	<p>19</p> <p>Robert</p>	<p>26</p> <p>Wietse</p>

Geld en geweten

Kan de kerk schone handen houden?

Louis Runhaar en Emile Verhey

Veel Nederlanders hebben het afgelopen jaar gesmuld van het boek 'Dit kan niet waar zijn' van Joris Luyendijk over de manipulaties binnen de grote financiële wereld. Het boek was zo populair dat het de NS Publieksprijs in de wacht sleepte. De bankenwereld staat sinds de recente kredietcrisis in een slecht daglicht, maar steeds meer blijkt dat er ondanks alle grote woorden weinig tot niets verandert in de mores van bankiers of effectenhandelaren. De hebzucht regeert nog altijd en de bonuscultuur duikt weer op, zelfs bij Nederlandse banken die door de staat gered moesten worden. Een deel van de malafide producten is misschien wel van de markt verdwenen, maar hoe staat het met de investeringen in

wapenindustrie of in bedrijven die kinderarbeid toelaten? Het belang van aandeelhouders staat centraal bij de nodige investeringsfondsen, die geen enkel moreel bezwaar lijken te hebben tegen overnames van bedrijven om ze daarna leeg te halen en het restant failliet te laten gaan met alle gevolgen voor werknemers en toeleveranciers. Een recente serie artikelen over moreel gedrag van bedrijven in dagblad Trouw laat ook niets aan duidelijkheid te wensen over. Je kunt overigens ook je vraagtekens zetten bij de reclames van de ASN-bank. Is het niet wat goedkoop om betaalrekeningen aan te bevelen met verwijzingen naar kinderarbeid?

Lekker

In een interview met Reformatorisch Dagblad zei Luyendijk eens: 'De christenen, joden en moslims die ik sprak, zijn enorm goed in wat ik noem compartimentiseren. Het zijn mensen met een zeer hoog ontwikkeld ethisch besef, maar als ze de bank binnen stappen, is het alsof ze een ruimteschip betreden waar heel andere normen gelden. Zoals militairen als ze een uniform aantrekken opeens mensen kunnen doodschieten, wat ze in dagelijks leven nooit zouden kunnen doen.' Morele verantwoordiging over anderen is misschien wel 'lekker', maar hoe staan we daar zelf in als kerk, als parochie, als individu? Rond 1980 speelde de vraag naar een olieboycot van Zuid-Afrika vanwege het regime van de apartheid. Het Oud-Katholiek Ondersteunings Fonds (OKOF) besloot toen de 'besmette' –maar goed renderende- aandelen Shell van de hand te doen en deed aan andere kerkelijke fondsen de suggestie om dat ook te overwegen. De reacties waren onthutsend: 'waar ze zich wel niet mee bemoeiden' en 'het rendement was nodig en politiek hoorde niet in de kerk'.

Is er sindsdien wat veranderd? We staken ons licht eens op bij de landelijke kerk, een paar parochies en enkele kerkelijke fondsen.

Landelijk

Thesaurier Herman Toorman: 'De gelden van de landelijke kerk zijn in hun geheel belegd bij banken en in fondsen die gelden als groen en duurzaam. Dat zijn overigens niet alleen banken als Triodos e.d. Ook bij reguliere banken als ABN kun je investeren in groene en duurzame aandelenpakketten.' Een verantwoorde omgang met kerkelijk geld mag wat betreft Toorman zeker onderwerp van discussie zijn. Er moet ook ruimte blijven voor alternatieve standpunten, zonder dat er ge- of veroordeeld wordt. Dat geldt zeker in kwesties waarin het nog niet glashelder is wat precies wordt verstaan onder begrippen als 'groen' of 'duurzaam'. Volgens Toorman is het belangrijk dat de kerk

haar eigen afwegingen maakt en zich niet voor het karretje van diverse actiegroepen laat spannen. 'Als landelijke kerk willen wij de parochies niet voorschrijven hoe ze moeten omgaan met hun geld. Uiteraard kan de bisschop daar vanuit zijn morele autoriteit wel meer sturing aan geven, maar ik zie dat niet als taak van de landelijke kerk als 'serviceorganisatie'. We zouden daar trouwens ook geen vrienden mee maken. Hoe parochies omgaan met hun geld, waar ze in beleggen bijvoorbeeld, is hun eigen verantwoordelijkheid. Mijn ervaring is dat penningmeesters de gelden die aan hen zijn toevertrouwd, zo goed mogelijk willen laten renderen. Zij voelen zich verantwoordelijk voor het hun toevertrouwde geld. Daarom wordt er vaak belegd in aandelen die ook echt wat opleveren. Wat de diverse firma's doen met dat geld, is dan de verantwoordelijkheid van die firma's zelf.'

'Het is geen zwart-wit verhaal, zoals sommige actiegroepen ons soms willen laten geloven. Je kunt proberen om een schoon geweten te kopen, maar dan leg je de last vaak ergens anders neer. Denk niet dat het vrede op aarde wordt als iedereen morgen zou stoppen met investeren in de wapenindustrie. We moeten leven met compromissen.'

Een genuanceerde mening, maar als redactie blijf je toch met de vraag zitten waarom een Collegiaal Bestuur niet wat meer sturing zou kunnen geven. Als je als landelijke kerk groen en duurzaam investeert, waarom zou je dat dan niet aanbevelen of tot onderwerp maken van een synodediscussie? Temeer daar het onderwerp duurzaamheid de laatste jaren veel aandacht heeft gekregen, zie hierover ook het artikel van Jan Jorrit Hasselaar.

Parochies

Een oud-penningmeester reageert dat zij het onderwerp duurzaam beleggen altijd heeft ervaren als een wat heikel punt. 'Het parochiekapitaal is niet uit de hemel komen vallen, maar bijeengebracht door de parochie. Als penningmeester werk je met giften van parochianen, die probeer je zo

zinnig mogelijk te besteden, daar ga je zuinig mee om. Op spaarrekeningen en bij beleggingen probeer je een redelijk rendement te behalen. Vanwege lage opbrengsten stond duurzaam beleggen in het verleden vaak haaks op dit streven', aldus de oud-penningmeester. 'Vanuit de landelijke kerk (via de 'Commissie Financiën en Materieel') ligt er de vraag om degelijk en dus niet risicovol te beleggen, ook al kan dit laatste misschien meer opleveren. Je wilt natuurlijk zorgvuldig omgaan met geld dat komt uit gaven en giften.' Zij vervolgt: 'Om deze reden heeft de parochie een matig offensieve effectenportefeuille. Op een bepaald ogenblik heeft het kerkbestuur ervoor gekozen om niet in oorlogsindustrieën te beleggen, maar voor het overige blijkt

het bij aandelenpakketten lang niet altijd inzichtelijk te zijn welke bedrijven 'eerlijk' zijn en welke bedrijven lager scoren op thema's als mensenrechten, klimaatverandering en dierenwelzijn. 'Om te compenseren hebben wij bij de ASN een spaarrekening geopend: elk overschot en elk ander bedrag (bijvoorbeeld uit uitloting in het aandelenpakket), wordt op die spaarrekening gezet.'

Vanuit een andere parochie komt de reactie dat sinds eind 2015 ongeveer een derde van de portefeuille aandelen en obligaties in duurzame fondsen zit en dat dit percentage dit jaar verder omhoog gaat. Deze parochie controleert overigens niet actief waar hun fondsen precies in beleggen. De

De beweging van Groene Kerken

Kerk in Actie en de stichting Tear maken werk van de strijd tegen armoede en onrecht. Dat doen ze middels ontwikkelingsprojecten ver weg, maar ook door geloofsgemeenschappen in Nederland te mobiliseren. Want ook in ons land kunnen mensen bijdragen aan meer rechtvaardigheid, eerlijke verhoudingen en zorg voor de mensen om ons heen.

De GroeneKerkenactie is een initiatief waarmee ze dat alles heel concreet handen en voeten geven: de kerk, de parochie, synagoge of de moskee als groene gemeenschap. Miljoenen gelovigen in ons land kunnen namelijk echt het verschil maken als zij opnieuw invulling geven aan die opdracht: goed en recht doen omwille van de naaste en de God die alles schiep.

In een informatiepakket (dat u hier kunt vinden: <http://www.groenekerken.nl>) leest u alles over de stappen die u met uw geloofsgemeenschap kunt zetten. Van klein tot groot. Van eenvoudig tot zeer ambitieus. En welke stap u als eerste zet, maakt niets uit. Elke kerk, parochie, synagoge en moskee die instapt en elk jaar een nieuwe stap zet, is een Groene Kerk. Hopelijk mogen we uw geloofsgemeenschap binnenkort begroeten als Groene Kerk. Veel plezier, succes en wijsheid bij dit mooie proces. En we wensen u en uw gemeente toe dat het uw kerk, parochie, synagoge, klooster en moskee niet alleen vergroent, maar ook dat het leidt tot verdieping van uw geloof. Met uw uitstraling kunt u wellicht ook gemeenschappen in uw omgeving inspireren en stimuleren om Groene Kerk te worden.

(tekst overgenomen uit informatiepakket Groene Kerken)

strategie van het betreffende kerkbestuur is om in het verleden gekochte dure beleggingsfondsen om te ruilen voor goedkopere en meer duurzame fondsen. De fondsen van Triodos en ASN komen in dat licht overigens wel als relatief duur en minder optimaal uit de bus.

Naast een beheerste koerswijziging op het gebied van beleggingen, maakt de parochie ook op een andere manier werk van duurzaamheid: er is een offerte binnen voor zonnepanelen op de kerk. Actiepunt voor 2016.

Kerkelijke Fondsen

Eenzelfde genuanceerd beeld vind je bij de grotere kerkelijke fondsen, er wordt grotendeels wel duurzaam belegd. Voor sommige fondsen geldt dat veel langer. Opvallend is wel dat bij een fondsenoverleg in september jl. de vraag naar de wijze van beleggen niet echt aan de orde kwam, omdat men daarbij naar de eigen verantwoordelijkheid van de fondsbesturen verwees.

Microkrediet

Het verlenen van kleine leningen aan beginnende kleinschalige ondernemingen in de Derde Wereld heeft de laatste jaren grote aandacht gekregen door de betrokkenheid van koningin Maxima hierbij, maar het idee voor Oikocredit ontstond in 1968, tijdens een bijeenkomst van de Wereldraad van Kerken. Jonge, geëngageerde leden van de kerk vonden de tijd rijp voor een sociaal-ethisch beleggingsfonds waarin kerken konden beleggen. Het duurde tot 1975 voor de oprichting van de Oikocredit Ecumenical Development Cooperative Society, Oikocredit International. De Oud-Katholieke Kerk was een van investeerders van het eerste moment, net als het OKOF. Oikocredit verstrekt microkredieten aan beginnende ondernemers in ontwikkelingslanden en opkomende economieën.

Ook verstrekt Oikocredit rechtstreeks leningen aan handelscoöperaties en fairtrade-organisaties en investeert zij in een aantal kleine en middelgrote ondernemingen. De ondernemers in deze landen kunnen een lening krijgen op basis van een degelijk plan. De relatie is zakelijk en gelijkwaardig, in plaats van charitatief en afhankelijk, wat ten goede komt aan de zelfredzaamheid en eigenwaarde van de ondernemers in ontwikkelingslanden.

Fiete Smit-Maan was jarenlang regionaal contactpersoon voor Oikocredit en heeft zich ervoor beijverd om het aandeel van de landelijke kerk en diverse fondsen in Oikocredit te vergroten. Toch staat zij niet meteen te juichen bij een scenario waarin de parochies verplicht worden gesteld om hun gelden uitsluitend te beleggen in groene en duurzame fondsen, zoals Oikocredit. Van een verplichting kan volgens haar geen sprake zijn: 'Ik vind het nogal goedkoop om met ideeën van bovenaf over de centen van een ander te beschikken. Ik zou liever zien dat parochianen vrijwillig een deel van hun privévermogen in Oikocredit zouden beleggen, want ik vermoed dat zij samen veel meer geld hebben dan de penningmeesters van de parochies. Bovendien zijn de huidige opbrengsten uit beleggingen gewoon nodig. Als je gaat investeren in fondsen met een lager rendement (het financiële rendement van Oikocredit bedraagt sinds 2002 jaarlijks 1,55 procent), zullen de parochianen nog meer moeten bijdragen dan ze nu al doen.'

En dan wijzelf

Zitten we daarop te wachten? Is de tijd rijp voor een discussie? Of is dat niet nodig? Wat doen wij trouwens zelf met ons spaargeld, of onze beleggingen, als we daar het geld voor hebben? En hoe groen is ons pensioen eigenlijk?

ANBI deel 2

Algemeen nut wordt algemeen toezicht...

Herman Toorman, Thesaurier Generaal

Januari is een drukke tijd voor administrateurs. De boekhouding van het vorig jaar wordt afgesloten. Ook in de kerk, zowel in de parochie als landelijk, worden de boeken opgemaakt en wordt gekeken naar de bedragen onder en boven de streep. Ondertussen heb ik zaterdag 16 januari de klok geluid voor de actie Kerkbalans. De komende weken krijgen alle leden een brief uitgereikt. En voor je het weet, moet je ook privé weer aangifte doen en daar hoort dan ook bij dat je uitrekent wat je aan goede doelen hebt gegeven. Een goede tijd dus om u iets te vertellen over uw materieel aandeel in de kerk. De samenloop met de aangifte is niet toevallig, want als u financieel aan de kerk meebouwt, bouwt de belastingdienst een beetje mee.

Wat is een goed doel?

Er gaat veel geld om in alle goededoelenorganisaties. De gevers willen natuurlijk weten dat hun geld goed wordt besteed. Maar de overheid wil ook enige controle uitoefenen op die geldstromen. Terecht, denk ik. Om te beginnen is vastgesteld wat een goed doel is: een algemeen nut beogende

instelling. Een ANBI moet enkele eigenschappen bezitten waar de kerken uit zichzelf aan voldoen: het geld moet uitgegeven worden aan kerkelijke zaken. Verder worden er eisen aan een ANBI gesteld: er moet verantwoord en controleerbaar op een nette manier gewerkt worden. Enkele voorbeelden van wat concreet gevraagd en gecontroleerd wordt:

- Publicatie van algemene en openbare gegevens van bestuur, financiën en activiteiten.
- Een verantwoorde en verantwoordelijke wijze van met geld omgaan.

Het eerste punt is gerealiseerd. Op alle websites van de OKKN vind u rechts een link naar de ANBI pagina. Deze pagina's zijn de afgelopen maanden ingevuld met de vereiste gegevens. Verder krijgen alle parochies een nummer en worden ze geregistreerd bij de belastingdienst in de 'ANBI-zoeker'. Op een verantwoorde manier met geld omgaan is natuurlijk in alle gevallen verstandig. ANBI stelt enkele heel concrete eisen, zoals een

kascontrolecommissie en vierogencontrole bij betalingen. Dit laatste betekent dat een betaling alleen kan worden uitgevoerd als twee mensen hun fiat eraan hebben gegeven. Dit lijkt extra werk, maar zal zeker de penningmeester helpen in zijn of haar kwetsbare positie. Het eerste punt is dus intussen overal gerealiseerd, het tweede punt zal binnenkort overal moeten worden geregeld.

Wat heb ik er aan?

Wat de kerkleden er voor terug krijgen zijn verschillende mogelijkheden om belastingvrij geld te schenken en te ontvangen. Door een 'overeenkomst periodieke giften' te sluiten met uw parochie kunt u geheel belastingvrij schenken. Bij uw parochiebestuur kunnen ze u daar meer over vertellen. Zo'n overeenkomst heeft een looptijd van (minimaal) vijf jaar. Zonder zo'n overeenkomst is een drempelbedrag van toepassing voordat de aftrek van de gift mogelijk wordt.

Wat hier voor de kerk beschreven staat, geldt op een vergelijkbare manier voor de fondsen. Zowel ontvangsten als wat geschonken wordt, valt onder deze regeling. Bijvoorbeeld legaten kunnen zo belastingvrij worden ontvangen.

Parochies zijn elk afzonderlijk ANBI en de OKKN is een 'groeps-ANBI'. Als een parochie haar ANBI-status verliest, kunnen parochianen niet meer belastingvrij aan die parochie schenken. De OKKN wordt daar dan ook op aangesproken en zal moeten proberen zo snel mogelijk de zaak weer in orde te krijgen. ANBI is dus niet vrijblijvend!

Al met al werkt de overheid behoorlijk mee aan de instandhouding van onze kerk, maar vraagt vervolgens ook dat wij meewerken met de overheid.

Als u dit leest is de actie Kerkbalans al bijna weer voorbij, maar u kunt nog steeds overgaan op belastingvrij schenken. Ik denk dat onze bijdragen goed besteed zijn en ze zijn zeker welkom en nodig!

Even kijken bij ... Krommenie

Geestelijk en ander voedsel

Ben van Roode, parochiaan

Naam: De Oud-Katholieke Kerk van de H.H. Nicolaas en Maria Magdalena
Website: krommenie.okkn.nl

Het Ding van ...
Elke parochie heeft wel iets opvallends in haar bezit. Wilt u weten hoe Het Ding van Krommenie eruit ziet? Kijk dan op okkn.nl

De Zaanstreek wordt door oudere Nederlanders ook wel eens de provisiekamer van Nederland genoemd. Dat is een ander woord voor voorraadkamer. Dat klopt ook wel. De molens die honderden jaren geleden olie, granen en vet maalden, zijn de basis geweest van de latere voedselindustrie. Immers, de windkracht maakte plaats voor stoom aangedreven machines, die vervaardiging van voedsel op procesmatige wijze mogelijk maakten. Die industrie is tot ver in de twintigste eeuw de belangrijkste werkgever geweest in de Zaanstreek. Al die industrie heeft vanzelfsprekend arbeid en dus arbeiders opgeleverd. Die mensen hadden een soort strijd lust over zich, die je typisch Zaanse kon noemen. Niet voor niets werd gesproken van de Rode Zaan, en dat had niets met haarkleur te maken.

In de geürbaniseerde Zaanstreek is er sinds mensenheugenis een oud-katholieke parochie geweest met kerken in Zaandam en Krommenie. Zowel het kerkgebouw aan het Papenpad(!) in Zaandam als dat in de Noorderhoofdstraat in Krommenie waren ooit

schuilkerken. Gedwongen door de omstandigheden moest men kiezen voor het kerkgebouw in Krommenie als vaste plek voor de bezoekers. In het kerkgebouw in Zaandam vindt iedere maand nog wel een dienst op zondagmiddag plaats. Voor de rest zijn er activiteiten die passen in een kerk. Het beheer en onderhoud komen niet ten laste van de begroting van de parochie.

Het kerkgebouw in Krommenie wordt wel intensief gebruikt. Iedere zondagmorgen hebben we een dienst. Onze parochie telt negentig ingeschreven leden. Daarvan komen er met enige regelmaat vijftien naar de mis op zondag en de andere activiteiten. We hebben - dat klinkt bezitterig en dat is het ook wel een beetje - een pastoor met de naam Martina Liebler, die twintig procent van de week voor onze parochie werkt.

Gelukkig kent onze parochie ook mensen die zich inzetten voor het in stand houden en functioneren van de parochie. De geestdrift van onze pastoor straalt af op die groep vrijwilligers. Er zijn gezamenlijke activiteiten, zoals

een vriendendienst, een avond over de betekenis van de advent, gemeentevergaderingen, voorbereiding synode, uitnodigen van asielzoekers om een dienst bij te wonen, actieve deelname aan de lokale Raad van Kerken en meer. De koster en zijn plaatsvervaarders doen de voorbereiding van de diensten en andere bijeenkomsten. Verder valt het beheer van pastorie en kerkgebouw onder hun taak. Het resultaat van hun werk is altijd zichtbaar. Anderen vormen het kerkbestuur of maken het parochieblad. Dit jaar is ook de folder Kerkbaltans in eigen beheer gemaakt.

Maar de onzekere toekomst van een dergelijke kleine parochie binnen een landelijke kerk, die ook onder druk staat, drukt zijn stempel op onze parochie. In onze dagelijkse praktijk staan we met de rug tegen een muur die gevormd wordt door ontkerkelijking en vergrijzing. Voeg daarbij een chronisch geldtekort en het plaatje is rond. Is onze situatie ten opzichte van andere onderdelen van onze kerk dan bijzonder? Nee, maar wat is er wel aan de hand? Onze strijd als landelijke kerkgemeenschap is nog lang niet gestreden. In de parochie klinkt een zekere urgentie en realiseren we ons dat het in belangrijke mate om die grote demon geld gaat. Nog en paar jaar en ons vermogen is op. Maar dat mag geen belemmering zijn om datgene waarin we geloven in stand te houden. Met de hulp van God en hard werken gaat het lukken, ook in Krommenie.

Leiderschap Quasimodolezing

Op 31 maart 2016 vindt - alweer voor de tiende keer - de Quasimodolezing plaats. Het thema van deze lezing is: 'Moedig leiderschap, Mystiek en politiek bij Dag Hammarskjöld'. De lezing wordt verzorgd door K.G. Hammar, emeritus aartsbisschop van Uppsala met een co-referaat door drs. Carola J. Schouten, lid van de Tweede Kamer. U kunt zich aanmelden via: www.okkn.nl/inschrijven/quasimodolezing2016

Op 1 en 2 april wordt er door PAX en de Oud-Katholieke Kerk van Nederland ook een meditatief seminar georganiseerd onder dezelfde titel, eveneens met K.G. Hammar en o.a. Karin van den Broeke, Carola Schouten, Joris Vercammen en Herman Kaiser.

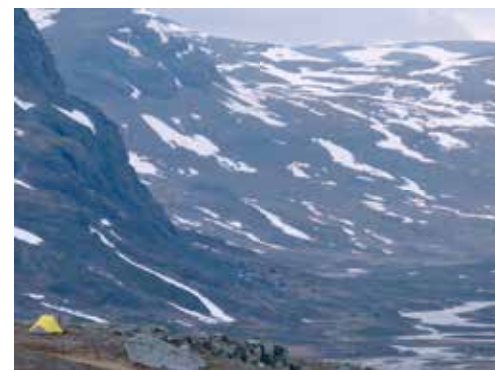
Meer informatie: paxvoorvrede.nl/actueel/agendaseminar-moedig-leiderschap

Vastenactie Mozambikaans vluchtelingenkamp

De vastenactie is dit jaar bestemd voor de opbouw van geestelijke verzorging in het Mozambikaanse vluchtelingenkamp Maratane. De Anglicaanse Kerk biedt daar getraumatiseerde vluchtelingen pastorale zorg. Het gaat om drie dingen: de bouw van een multifunctioneel kerkgebouw, de opleiding van pastores en de start van een *income generating project*. Zo heeft het pastoraat aan vluchtelingen inhoudelijke kwaliteit, een dak boven het hoofd en (financiële) toekomst. Het geeft verbondenheid met christenen wereldwijd gestalte en is een uitdrukking van de kerkelijke gemeenschap met de Anglicaanse Kerk. Giften hiervoor kunnen worden overgemaakt op rekening NL85INGB0000464575, t.n.v. Sint Paulus, Missie en Diaconaat Buitenland, Capelle a/d IJssel. Meer weten? Hier vindt u gedetailleerde informatie: www.okkn.nl/?b=3817

Met de bisschop op reis Volg het Dag Hammarskjöldpad

In 2015 trok aartsbisschop Joris Vercammen - met een tv-ploeg op zijn hielen - door Zweeds Lapland in het spoor van Dag Hammarskjöld. Tijdens deze reis kwam het idee op om meer mensen de gelegenheid te bieden deze reis te ervaren (maar dan zonder tv-bemoeienis). Het idee heeft concreet vorm gekregen in het volgende aanbod: van zondag 10 juli t/m maandag 17 juli kunt u met bisschop Joris Vercammen op reis om het 110 kilometer lange Dag Hammarskjöldpad te volgen. Te voet. Van Schiphol vliegen we via Stockholm naar Kiruna, waar we in een eenvoudig hotel verblijven, om de volgende dag met de trein naar Abisko te reizen. Vandaar voeren zeven dagtochten ons naar Nikkoluokta, waar een bus ons weer naar Kiruna brengt. Na nog een hotelovernachting vliegen we terug. Onderweg overnachten we in een van de berghutten langs de route of kampeert u in een zelf meegebrachte tent. Een goede uitrusting en een redelijk tot goede conditie is noodzakelijk. Er is plaats voor maximaal twaalf deelnemers. Alle relevante informatie vindt u op: www.okkn.nl/pagina/3821/laplandreis

Officiële berichten

De Aartsbisschop van Utrecht heeft:

- Met ingang van 1 december 2015 dhr. J.P. Dawson herbenoemd met dispensatie als kerkmeester van de parochie van de H.H. Maria en Ursula te Delft, voor de periode van een jaar.
- Met ingang van 1 januari 2016 mw. R. Pumareja-Blouput benoemd als kerkmeester van de parochie van de H. Maria Magdalena te Eindhoven, voor de periode van vier jaren.
- Met ingang van 1 januari 2016 mw. L. van Straaten aangesteld tot pastoraal werker ten behoeve van het pastoraat in de parochie van de H. Maria Magdalena te Eindhoven.
- Met ingang van 1 februari 2016 mw. J. Eilander-van Maaren aangesteld tot pastoraal werker ten behoeve van het pastoraat in de parochie van de H.H. Maria, Jakobus en Gertrudis te Utrecht.

De bisschop van Haarlem heeft:

- Op 30 januari 2016 de weleerwaarde heer drs. A.A. Kramer tot priester gewijd in de parochiekerk van de H. Agnes te Egmond.
- Met ingang van 1 februari 2016 de zeereerwaarde heer drs. J.R. Albers eervol ontslag verleend als pastoor van de parochie van de H. Nicolaas te Den Helder. Per diezelfde datum is de zeereerwaarde heer drs. A.A. Kramer aangesteld tot pastoor van deze parochie.

Het Collegiaal Bestuur heeft:

- Met ingang van 1 januari 2016 mw. C.J. Schenk, de zeereerwaarde heer H.P. Lippe, dhr. H.C.J. Hendriks en dhr. J.J. Louman eervol ontslag verleend als leden van het bestuur van de Biss. Cie Sinte Barbara, ok missie en diaconaat binnenland. Per diezelfde datum is deze Biss.Cie opgeheven.
- Met ingang van 1 februari 2016 mw. J. Eilander-van Maaren eervol ontslag verleend als jongerenpastor.

Namens het Collegiaal Bestuur,
M. Konings-Roobol, secretaris.

Dat moest anders:

Op pagina 22 van de vorige Oud-Katholiek stond per abuis dat Elisabeth Steinegger uit Aussertreffling als eerste vrouw in Oostenrijk tot priester was gewijd. Dat moest zijn: als eerste vrouw in Opper-Oostenrijk.

Agenda

16 maart, 19.30 uur, Utrecht

Denken in de Driehoek: 'Kan muziek heilig zijn?'
Met Dr. Sander van Maas, Dr. Mattijs Ploeger en live muziek.

19 maart, 10.30 uur, Oudewater

NOVA dag. Informatie: okvib.okkn.nl

31 maart, 19.00 uur, Utrecht

In de Driehoek: Quasimodolezing. Zie pagina 22

26 mei, 15.30 uur, Wahlwiller

Vrouwenontmoetingsdag. Info: www.okkn.nl/?b=3819

mededeling

De belangstelling voor en de medewerking vanuit de parochies voor ons landelijk binnenlands diaconaat Ste. Barbara is helaas minimaal en het Collegiaal Bestuur heeft, op advies van ons bestuur, besloten de werkzaamheden van deze commissie te beëindigen.

Niet dat dit het einde betekent van het binnenlands diaconaat van onze kerk, want bijna alle parochies hebben te kennen gegeven het belang van binnenlands diaconaat zeker als één van hun belangrijke taken te zien, maar geven er de voorkeur aan dit plaatselijk te organiseren met eigen projecten en eigen toezicht.

Graag wijzen we u erop dat de oud-katholieke missie buitenland Sint Paulus (website: stpaulus.okkn.nl) (rek.nr. NL85INGB0000464575 te Capelle a/d IJssel) wel blijft functioneren.

Namens het bestuur,
Em.past. H.P. Lippe, voorzitter

Colofon

De Oud-Katholiek is een periodieke uitgave van de Oud-Katholieke Kerk van Nederland, verschijnt zeven keer per jaar en wordt verspreid op alle oud-katholieke adressen in Nederland.

Redactie

Yvonne van Doesum, Robert Frede, Inge van Maaren, Adrie Paasen, Louis Runhaar, Wietse van der Velde, Emile Verhey, Dio van Maaren.

Redactieadres

redactie@okkn.nl of:
Kamerlingh Onnesweg 167
1223 JE Hilversum

Vormgeving

Sync. Creatieve Producties, Hilversum

Productie

Nilsson, Goes
ISSN 0 167 3963

Redactiesluiting: 7 maart

De volgende Oud-Katholiek verschijnt eind februari

Abonnement

Bent u niet oud-katholiek maar wilt u deze uitgave wel graag ontvangen? Voor € 25,- per jaar zenden wij u het blad graag toe. Een briefje met volledige adresgegevens naar: registratie De Oud-Katholiek, Koningin Wilhelminalaan 3, 3818 HN Amersfoort. Of: info@okkn.nl

Giften welkom op: NL68 INGB 0000 2250 00 t.n.v. Oud-Katholieke Kerk van Nederland te Amersfoort.

Verantwoording foto's (voor zover bekend):

p1,3,8,9,10,11,12,21,24: Dio van Maaren, p4: Jean-louis Zimmermann-Wikimedia, p7: LOT of illustrations, p13: Loesje, p16: Rafael Matsunaga-Wikimedia, p17: epSos.de-Wikimedia, p21(top): Ben van Roode

DE ACHTERKANT

Als we eenmaal beginnen te kijken naar de wereld die we nalaten aan volgende generaties, zien we alles anders. We beseffen dat de wereld een gave is die we zomaar ontvingen en die we moeten delen met anderen. Dan kun je niet meer kijken met een puur utilitaire blik, waarin efficiëntie en productiviteit afgestemd zijn op ons eigen profijt.

Paus Franciscus, Laudato Si' Paragr. 2

